

NOTIUNI DESPRE PROTECȚIA CIVILĂ

I. Scurt istoric al protecției civile

În România, protecția civilă a luat ființă prin decretul regal din 28 februarie 1933 sub denumirea de “Apărare pasivă”, având ca scop “sa limiteze bombardamentele aeriene asupra populației sau resurselor teritoriului, prin protecția directă sau micșorând eficacitatea atacurilor aeriene”.

Apărarea pasivă în România, realizează un plan superior de activitate în anul 1939 când este promulgată “Legea pentru apărarea antiaeriană activă și pasivă a teritoriului”. În baza acestei legi și a altor decrete ale Guvernului, apărarea pasivă și-a făcut prezența în timpul celui de-al doilea război mondial, atât pentru alarmarea populației despre pericolele aeriene cât și pentru intervenția de salvare a oamenilor surprinși sub dărâmături, ca urmare a bombardamentelor aeriene.

Sunt emise în această perioadă decrete Guvernamentale privind:

- protecția și intervenția formațiunilor de apărare civilă în cazul atacurilor aeriene;
- protecția și intervenția formațiunilor de apărare civilă în caz de dezastre;
- asigurarea intervenției în caz de accident nuclear;
- se întocmesc planuri de protecție și intervenție în cazul atacurilor aeriene și dezastrelor.

Legea privind apărarea civilă din România din anul 1978, a scos în evidență pentru prima dată rolul și locul apărării civile în cadrul sistemului național de apărare a țării.

Se stabilește astfel că apărarea civilă este parte componentă a sistemului național de apărare și trebuie să asigure pregătirea populației, teritoriului și economiei pentru protecția cetățenilor și bunurilor materiale de orice natură, în timp de război sau în alte situații speciale.

Conform acestei legi se stabilesc măsurile apărării civile, se constituie state majore și comisii de specialitate, precum și formațiuni de protecție civilă. Sunt stabilite formele și metodele de pregătire a populației și formațiunilor de protecție civilă prin: convocări, antrenamente, ședințe practice și în final prin exerciții și aplicații cu agenții economici, orașe, județe, grupuri de județe.

Revoluția din decembrie 1989, a creat condiții noi perfecționării activității de apărare civilă și în 1996, Parlamentul României adoptă “Legea protecției civile”.

Prin această lege se schimbă din denumirea de apărare civilă în protecția civilă și se fac precizări privind atribuțiile protecției civile și ansamblurile măsurilor în caz de război sau dezastre.

Schimbările politice, economice și militare din perioada anilor 1996-2004, au dus și la schimbări în domeniul protecției civile. La 24.11.2004, Parlamentul României a adoptat o nouă lege denumită “Legea privind Protecția Civilă”. Conform acestei noi legi, la elaborarea strategiei naționale a protecției civile, se au în vedere principiile, scopurile și obiectivele prevăzute în Strategia Internațională pentru Prevenirea catastrofelor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, precum și cele stabilite de mecanismele Uniunii Europene în domeniu.

Conform legii protecției civile, organizarea și coordonarea unitară a activităților de intensificare a măsurilor de protecție civilă, în situații speciale se hotărăsc de Consiliul Suprem de Apărare a Țării.

Trebuie reținut că protecția civilă, cunoaște permanent o dezvoltare și o adaptare la noile cerințe politice, economice, militare, ceea ce duce și la unele schimbări în structura acesteia.

Noile acte normative care apar, Legi sau Ordonanțe ale Guvernului României – trebuiesc duse la îndeplinire prin aplicarea lor la toate eșaloanele protecției civile.

2. Unele consideratii privind necesitatea protecției civile

Protecția Civilă a apărut odată cu creșterea pericolelor pe care le-au generat războaiele împotriva populației civile care nu era implicată în desfășurarea ostilităților militare.

Dupa cum se cunoaște, războiul – cel mai mare flagel social – a provocat omenirii imense pierderi umane și materiale de-a lungul întregii sale istorii cu deosebire în ultimul secol al mileniului doi, când mijloacele purtătoare la ținta și armamentul de distrugere au cunoscut o evoluție ascendentă, fără precedent.

În aceste condiții se poate aprecia că sateliții, rachetele și armele de distrugere în masă, au devenit cele mai grave pericole pentru omenire cu consecințe imprevizibile, dezastruoase și reparabile.

Analizând pierderile însemnate în rândul populației, în rândul populației civile, în secolul XX, se constată că:

- în primul război mondial raportul pierderilor, în rândul militarilor și civililor era de 19 la 1;
- în cel de-al doilea război mondial proporția pierderilor a crescut în defavoarea civililor, astfel s-a ajuns la raportul de 1 la 1;
- în conflictele militare care au urmat după cel de-al doilea război mondial raportul a crescut în defavoarea civililor, astfel că s-a ajuns la raportul de 10 la 1.

În condițiile întrebuințării armelor de nimicire în masă, se apreciază că pierderile umane pot varia de la zeci de mii la sute de mii, în funcție de felul armii și măsurile de protecție care s-au luat pentru populație.

De fapt, această insecuritate a populației, în cazul conflictelor militare a fost determinată de o nouă concepție de purtare a războaielor în funcție de scopurile politice, economice, militare și sociale urmărite în zona respectivă; (cazurile cele mai recente fiind războaiele din Afganistan și Irak). În aceste confruntări militare, populația civilă este cel mai greu încercată, dacă avem în vedere numărul mare de victime, violențe, panică, foamete și lipsa unui viitor.

În ultimul timp, necesitatea existenței protecției civile, este determinată și de numărul mare de dezastru care apar pe teritoriul unei țări sau a unor acțiuni teroriste (cele mai semnificative fiind cele din S.U.A., Spania și orientul apropiat).

În aceste condiții fiecare țară și-a mărit grija pentru protecția populației, prin pregătirea ei și informarea sistematică despre pericolele pe care le prezintă dezastru și acțiunile teroriste.

În funcție de conceptul de securitate națională a fiecărei țări, sunt elaborate acte normative care stabilesc rolul și locul protecției civile în ansamblul măsurilor de apărare națională.

Este evidentă aprecierea generală că protecția civilă trebuie reconsiderată în contextul cerințelor impuse de un eventual război modern dar și de dezvoltarea economică actuală, cu multe riscuri de dezastru. Protocolul de la Geneva din 1949 și la care a aderat și România, în anul 1990 arată că, prin protecție civilă, se înțelege îndeplinirea sarcinilor umanitare, destinate să procedeze populația civilă împotriva ostilităților sau dezastru și să o ajute să depășească efectele lor imediate, asigurând condițiile necesare de supraviețuire.

3. Rolul și locul protecției civile în cadrul sistemului securității naționale

Rolul și locul protecției civile în cadrul sistemului securității naționale este bine conturată în Legea privind protecția civilă nr. 481/24.11.2004, care la art. 1 arată că: „Protecția civilă este o componentă a sistemului securității naționale și reprezintă un ansamblu integrat de activități specifice, măsuri și sarcini organizatorice, tehnice, operative, cu caracter umanitar și informare publică, planificate, organizate și realizate potrivit legii privind protecția civilă, în scopul prevenirii și reducerii riscurilor de producere a dezastrelor, protejării populației, bunurilor și mediului împotriva efectelor negative ale situațiilor de urgență, conflictelor armate și înlăturarea operative a urmărilor acestora și asigurarea condițiilor necesare supraviețuirii persoanelor afectate”.

Pentru îndeplinirea scopului prevăzut la art. 1 din Legea privind protecția civilă, protecției civile îi revin următoarele atribuții:

- identificarea și gestionarea tipurilor de riscuri generate de dezastre naturale și tehnologice de pe teritoriul României;
- culegerea, prelucrarea, stocarea, studierea și analizarea datelor și informațiilor referitoare la protecția civilă;
- informarea și pregătirea preventivă a populației cu privire la pericolele la care este expusă, măsurile de autoprotecție ce trebuie îndeplinite, mijloace de protecție puse la dispoziție, obligațiile ce îi revin și modul de acțiune pe timpul de urgență;
- organizarea și asigurarea stării de operativitate și a capacității de intervenție optime a serviciilor pentru situații de urgență;
- înștiințarea autorităților publice și alarmarea populației în situații de urgență;
- protecția populației și a bunurilor materiale, a valorilor culturale și arhivistice, precum și a mediului împotriva efectelor dezastrelor și ale conflictelor armate;
- asigurarea condițiilor minime de supraviețuire a populației în situații de urgență sau de conflict armat;
- organizarea și executarea intervenției operative pentru reducerea pierderilor de vieți omenești, limitarea și înlăturarea efectelor situațiilor de urgență civilă și pentru reabilitarea unităților publice afectate;
- limitarea și înlăturarea efectelor dezastruoase și efectelor atacurilor din aer pe timpul conflictelor armate;
- asanarea și neutralizarea teritoriului de muniția rămasă neexplodată din timpul conflictelor militare;
- participarea la misiuni internaționale specifice;
- constituirea rezervelor de resurse financiare și tehnico-materiale specifice în situații de urgență sau conflict armat.

Atribuțiile protecției civile se completează și cu prevederile cuprinse în alte acte normative privind strategia de securitate națională, cu planurile și programele adoptate de Consiliul Suprem de Apărare a Tării, precum și cu programele și procedurile elaborate de organisme specializate ale Organizației Națiunilor Unite, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Uniunii Europene.

Pentru îndeplinirea atribuțiilor specifice de protecție civilă sunt constituite servicii de urgență profesionale și voluntare.

Autoritățile Administrației Publice Centrale și Locale, instituțiile publice, organizațiile neguvernamentale și agenții economice, indiferent de forma de proprietate, răspunde aplicarea măsurilor de protecție civilă, potrivit domeniului lor de competență.

Măsurile organizatorice și de pregătire pe liniile de protecție civilă au caracter permanent și se identifică ca instituirea stărilor excepționale și la declararea mobilizării sau pe timp de război. Ele se aplică gradual, în funcție de amploarea și intensitatea situației de urgență.

Coordonarea, controlul și acordarea asistenței tehnice de specialitate în domeniul protecției civile se asigură, la nivel central de către Ministerul Administrației și Internelor, prin Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, la nivel local, de către Inspectoratele județene și Inspectoratul Municipiului București pentru Situații de Urgență.

4. Organizarea protecției civile în România

Pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, protecția civilă este organizată pe principiul administrativ – teritorial și al locului de muncă, la ministere și celelalte organe ale administrației publice centrale, la județe, localități, instituții publice și agenți economici.

Organizarea protecției civile la nivelul unităților administrativ teritoriale, ale instituțiilor publice și agenților economici, se realizează în raport cu clasificarea acestora din punct de vedere al protecției civile.

Activitatea de protecție civilă în România, este coordonată de prim-ministru care conduce această activitate prin Ministerul Administrației și Internelor în calitate de președinte al Comitetului Național pentru Situații de Urgență.

La nivelul instituțiilor publice, centrale și locale, activitatea de protecție civilă este condusă de către președinții comitetelor pentru situații de urgență, iar la nivelul agenților economici de către conducătorii acestora.

La toate nivelele de competență, în structurile cu activitate permanentă sau temporară, se constituie structuri specializate în domeniul protecției civile, iar la nivelul municipiilor, orașelor, comunelor, instituțiilor publice și agenților economici cuprinși în clasificarea din punct de vedere al protecției civile, se încadrează personal de specialitate cu atribuții în domeniul protecției civile.

Activitatea de prevenire în domeniul protecției civile și al intervenției operative, se asigură de către serviciile de urgență prin structuri specializate în conformitate cu competențele și atribuțiile stabilite potrivit legii.

Serviciile de urgență profesionale sau voluntare și celelalte structuri specializate pentru intervenție și acțiune în situații de urgență constituite de către autoritățile abilitate în condițiile legii cuprind personal și formațiuni instruite în specialități necesare protecției civile.

Coordonarea de specialitate a activităților de protecție civilă se realizează de către Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, prin Centrele Operaționale de Urgență în timp de pace și prin punctele de comandă pe timpul stărilor excepționale de mobilizare sau la război.

5. Drepturile și obligațiile cetățenilor pe linie de protecție civilă

În Legea nr. 481/2004, privind protecția civilă se specifică clar drepturile și obligațiile cetățenilor pe linie de protecție civilă.

În lege se prevede că cetățenii României au următoarele drepturi:

- să încheie contracte de voluntariat pentru încadrarea în serviciile de urgență voluntare cu reprezentanții autorităților Administrației Publice locale;

- cetățenii care au suferit pagube ca urmare a efectelor unui dezastru sau a unui conflict armat, ori ca urmare a executării intervenției de către serviciile de urgență, au dreptul la ajutoare de urgență și la despăgubiri, după caz. Despăgubirile se acordă în urma solicitării scrise a celui prejudiciat, adresată primarului, pe baza actului de constatare, întocmit de organele competente și a hotărârii Consiliului local, din fondurile prevăzute în bugetul local cu această destinație sau din cele aprobate prin Hotărâre de Guvern;
- personalul serviciului de urgență voluntară și cetățenii care participă la acțiuni preventive și de intervenție pentru limitare, recuperare și reabilitare pe timpul situațiilor de urgență, beneficiază de compensații bănești, drepturi sociale și alte facilități stabilite în Statutul personalului voluntar.

În ceea ce privește obligațiile cetățenilor români, în lege se prevede ca aceștia:

- să respecte și să aplice normele și regulile de protecție civilă stabilite de Autoritățile Administrației Publice centrale și locale, precum și de conducătorii instituțiilor publice, ai agențiilor economice;
- să aducă la îndeplinire măsurile de protecție civilă, dispuse de autoritățile competente sau de personalul investit cu avizul autorităților publice din cadrul serviciilor publice de urgență;
- să informeze autoritățile sau serviciile de urgență abilitate prin orice mijloace, inclusiv telefonic, prin apelarea la 112 despre producerea oricărei situații de urgență;
- să participe la pregătirea de protecție civilă în locul unde își desfășoară activitatea,
- să participe la întreținerea adăposturilor din clădirile proprietate personală și în caz de necesitate, la amenajarea spațiilor de adăpostire din teren;
- să-și asigure mijloacele individuale de protecție, trusă sanitară, rezervor de alimente și apă, precum și alte materiale de primă necesitate pentru protecția familiilor lor;
- să permită în situații de urgență civilă, accesul forțelor și mijloacelor de intervenție, în incinta sau pe terenul proprietate privată;
- să permită instalarea mijloacelor de alarmare pe clădirile proprietate privată sau aparținând asociațiilor de locatari sau proprietari, precum și accesul persoanelor autorizate în vederea întreținerii acestora;
- să accepte și să efectueze: evacuarea din zonele afectate sau periclitate de dzastru, privind măsurile dispuse de autoritățile locale;
- să solicite avizele și autorizațiile privind protecția civilă, în cazurile prevăzute de lege.

Având în vedere că activitatea de protecție civilă este de interes național, încărcarea prevederilor prevăzute în Legea protecției civile atrage răspunderea juridică civilă, contravențională sau penală după caz. Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se fac de personalul serviciilor de urgență de protecție civilă, personal desemnat de Inspectorul general al Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, nominalizați de inspectorii șefi, precum și de către conducătorii Autorităților Administrației Publice cu atribuții în domeniul protecției civile.